

SVAROMÅL

Datum

2019-05-13

Dnr

2341-19-4.5.1

Aktbilaga

25

Stockholms tingsrätt

Stockholms.tingsratt.avdelning3@dom.se

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2019-05-13

MÅLNR: FT 4398-19

AKTBIL: 22

Mål nr FT 4398-19; Anne-Marie Kagarp ./. staten genom Justitiekanslern angående skadestånd

Staten lämnar följande svaromål.

INSTÄLLNING M.M.

- 1 Staten medger att till Anne-Marie Kagarp utge 5 000 kr jämte ränta. Staten motsätter sig talan i övrigt.
- 2 Staten vitsordar inte något ytterligare belopp. Sättet att beräkna ränta vitsordas som skäligt i och för sig.

GRUNDER FÖR STATENS INSTÄLLNING

- 3 Staten medger att Kronofogdemyndighetens utmätning av Anne-Marie Kagarps lön den 25 april och den 25 maj 2018 har utgjort ett intrång i hennes egendomsskydd såsom detta kommer till uttryck i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Staten bestrider dock att skadestånd för ideell skada ska utgå enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen eftersom det inte är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.
- 4 Det saknas rättsligt stöd för att skadestånd för ideell skada ska utgå med stöd av 2 kap. 15 § regeringsformen.
- 5 Staten medger att Kronofogdemyndighetens behandling av Anne-Marie Kagarps personuppgifter har stått i strid med tillämpliga bestämmelser i personuppgiftslagen och EU:s dataskyddsförordning och att hon därför har rätt till ersättning för kränkning av sin personliga integritet med 5 000 kr.

UTVECKLING AV GRUNDERNA FÖR INSTÄLLNINGEN

- 6 Anne-Marie Kagarp har, som staten uppfattar hennes talan, begärt skadestånd för ideell skada med stöd av regeringsformen och 3 kap. 4 § skadeståndslagen för statens överträdelse av egendomsskyddet. Hon har även begärt skadestånd enligt personuppgiftslagen och dataskyddsförordningen för kränkning av sin personliga integritet. De faktiska omständigheterna är i huvudsak ostridiga. De rättsliga grunderna för statens inställning kommer att redovisas under olika rubriker nedan.

Skadeståndsrättsliga utgångspunkter

- 7 Enligt 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen ska staten ersätta personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i sådan verksamhet som staten svarar för. Kronofogdemyndighetens handläggning i nu aktuellt ärende är sådan verksamhet.
- 8 Enligt 3 kap. 2 § 2 skadeståndslagen ska staten också ersätta skada på grund av att någon kränks på sätt som anges i 2 kap. 3 § samma lag genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Ersättning för sådan ideell skada kan utgå med stöd av 2 kap. 3 § skadeståndslagen endast när den skadelidande har utsatts för en allvarlig kränkning genom vissa typiskt sett integritetskränkande brott. Med stöd av dessa regler är staten normalt inte skyldig att ersätta ideell skada som uppkommer vid myndighetsutövning.
- 9 Skadestånd ska också enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen ges ut när Europakonventionen har överträtts, om det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen. Med det sist nämnda menas skyldigheten enligt artikel 13 i konventionen att på det nationella planet tillhandahålla rättsmedel för att komma till rätta med konventionsöverträdelser. Skadeståndet kan avse alla de skadetyper som nämnts ovan och annan ideell skada.
- 10 I artikel 13 uppställs inga specifika krav på formerna för rättelse eller gottgörelse och det ankommer därmed i första hand på respektive konventionsstat att fastställa de närmare villkoren i detta hänseende. Skadestånd kan utgöra ett effektivt rättsmedel men något uttryckligt krav på att skadestånd ska utgå i vissa situationer följer inte av artikel 13. Däremot kan frånvaron av andra rättsmedel eller den omständigheten att ett beslut som syftar till att ge rättelse av olika skäl inte har någon praktisk effekt medföra att den återstående möjligheten för att uppfylla kraven enligt artikel 13 är att utge ekonomisk kompensation. Av naturliga skäl måste det betraktas som mer effektivt att tillhandahålla rättsmedel som gör det möjligt att bota konventionsöverträdelser redan inom ramen för den process där de uppstår än en möjlighet att erhålla ekonomisk kompensation i efterhand.
- 11 Sammanfattningsvis innefattar artikel 13 en förpliktelse för staten att tillhandahålla rättsmedel men förpliktelsen innebär inte någon rätt till ekonomisk ersättning vid varje konventionsöverträdelse utan det kan vara tillräckligt att överträdelsen avhjälpas eller gottgörs på annat sätt.
- 12 I praxis finns även exempel på fall där skadeståndsansvar för staten har ansetts uppkomma vid åsidosättanden av regeringsformen i vissa specifika situationer (se NJA 2014 s. 323 och NJA 2014 s. 332).

Frågan om skadestånd för ideell skada med stöd av regeringsformen

- 13 Utgångspunkten i svensk rätt är att ersättning för ideell skada förutsätter särskilt lagstöd. I svensk rättspraxis har skadeståndsansvar för staten hittills bara konstaterats vid vissa överträdelser av egendomsskyddet (se NJA 2014 s. 332) och vid fråntagande av medborgarskap (se NJA 2014 s. 323).
- 14 Omständigheterna i detta mål motsvarar inte de som var för handen i NJA 2014 s. 332, där ersättning med stöd av 2 kap. 15 § regeringsformen beviljades. Det saknas således rättsligt stöd för att utge skadestånd för ideell skada med stöd av regeringsformen i detta fall.

Frågan om skadestånd för ideell skada med stöd av 3 kap. 4 § skadeståndslagen

- 15 Enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen ska varje fysisk eller juridisk person ha rätt till respekt för sin egendom och ingen får berövas denna annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Detta inskränker dock inte en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse. Ett intrång i den enskildes äganderätt ska ske i enlighet med lag, ha ett legitimt syfte och åtgärden måste stå i proportion till det syfte som ska uppnås (se t.ex. Hellborg mot Sverige, no. 47473/99, dom den 28 februari 2006, p. 45 och NJA 2004 s. 336).
- 16 Det är ostridigt i målet att Kronofogdemyndigheten vid två tillfällen har utmätt sammanlagt 13 684 kr av Anne-Marie Kagarps lön trots att det inte fanns någon korresponderande skuld. De felaktiga löneutmätningarna har berott på Kronofogdemyndighetens dröjsmål med registreringen av influtna medel.
- 17 Utmätningarna av Anne-Marie Kagarps lön har utgjort ett intrång i hennes egendomsskydd såsom detta kommer till uttryck i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Det står klart att intrånget inte har skett i enlighet med lag eftersom de utmätta beloppen har överstigit den skuld som fanns kvar efter inbetalningarna. Anne-Marie Kagarps rättigheter enligt Europakonventionen har alltså åsidosatts genom Kronofogdemyndighetens agerande. Åsidosättandet innebär också fel eller försummelse enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen.
- 18 En konstaterad överträdelse av Europakonventionen medför, som framgått ovan, emellertid inte en automatisk rätt till skadestånd. Det kan vara tillräckligt att överträdelsen avhjälpes eller gottgörs på något annat sätt. Högsta domstolen har uttalat att ekonomisk gottgörelse inte bör fjärmnas alltför mycket från vad som gäller när skadestånd döms ut i jämförbara fall. Ifall omständigheterna inte motiverar ersättning med

10 000 kr eller mer, så får den skadelidande i regel nöja sig med annan gottgörelse (se NJA 2013 s. 842 och prop. 2017/18:7 s. 66).

- 19 I detta fall har Kronofogdemyndigheten återbetalat hela det utmätta beloppet till Anne-Marie Kagarp efter 27 respektive 33 dagar från de felaktiga utmätningarna. Den rättighetsöverträdelse som Anne-Marie Kagarp har varit utsatt för får, trots att återbetalningen tagit viss tid, anses gottgjord genom återbetalningen och genom statens erkännande av överträdelsen. Till detta kommer att Anne-Marie Kagarp bör tillerkännas ersättning för kränkning av sin personliga integritet med stöd av personuppgiftslagen och dataskyddsförordningen (se punkten 29 nedan). Det är sammantaget inte nödvändigt att utge skadestånd för ideell skada för att gottgöra överträdelsen av Europakonventionen. Något skadestånd för ideell skada ska därför inte utgå med stöd av 3 kap. 4 § skadeståndslagen.

Rättsliga utgångspunkter för personuppgiftsbehandlingen

- 20 Vid behandling av personuppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet gäller lagen om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet (KFMdbL). Kronofogdemyndigheten ska registrera enskilda mål i en utsöknings- och indrivningsdatabas, föra dagbok i varje mål samt registrera uppgifter om bl.a. betalning och redovisning (se 1 kap. 5 § utsökningsförordningen och 2 kap. 5 § KFMdbL). Det som avses är bl.a. uppgifter om influtna medel (jfr 2 § förordningen om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet). Exakt hur snabbt uppgifter om betalningar ska registreras i databasen framgår dock inte av bestämmelserna.
- 21 Sedan den 25 maj 2018 gäller även EU:s dataskyddsförordning liksom lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) i Kronofogdemyndighetens verksamhet (se 1 kap. 2 och 3 §§ KFMdbL). För skadefall som inträffat innan dataskyddsförordningen trädde ikraft gäller den numera upphävda personuppgiftslagen (PUL; se prop. 2017/18:105 s. 176).
- 22 Vid behandling av personuppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet ska myndigheten se till att de personuppgifter som behandlas är riktiga och, om det är nödvändigt, aktuella. Detta följer av 1 kap. 3 § KFMdbL i dess lydelse före den 25 maj 2018 och 9 § första stycket g PUL. Om personuppgifter behandlas i strid med dessa bestämmelser ska den personuppgiftsansvarige ersätta den registrerade för skada och kränkning av den personliga integriteten (se 3 kap. 3 § KFMdbL i dess lydelse före den 25 maj 2018 och 48 § PUL).
- 23 Enligt artikel 5.1 d i dataskyddsförordningen ska personuppgifter vara korrekta och om nödvändigt uppdaterade. Enligt artikel 82.1 har en person rätt till ersättning för materiell eller immateriell skada vid överträdelse av förordningen. Bestämmelsen kompletteras av 7 kap. 1 § dataskyddslagen som ger samma rätt till ersättning även vid över-

trädelser av bestämmelser i den lagen eller andra kompletterande föreskrifter.

Frågan om skadestånd för ideell skada med stöd av personuppgiftslagen och EU:s dataskyddsförordning

- 24 Det är i detta fall fråga om sådan behandling av personuppgifter som omfattas av bestämmelserna i KFMdbL, PUL och dataskyddsförordningen.
- 25 Justitiekanslern har i flera tidigare beslut påtalat att det är av stor vikt för den enskilde att uppgifter om inlutna medel i mål om verkställighet registreras utan större dröjsmål. I Anne-Marie Kagarps fall har registreringen av inbetalningarna dröjt 14 respektive 33 dagar, vilket är oacceptabelt länge. Dröjsmålet har lett till att medel har utmätts hos Anne-Marie Kagarp trots att skulden varit betald. Uppgifterna om Anne-Marie Kagarps betalning och skulder har därmed inte varit så aktuella eller uppdaterade som ändamålet med behandlingen har krävt.
- 26 Behandlingen av uppgifterna har stått i strid med 48 § PUL såvitt avser registreringen av inbetalningen den 25 april 2018 och artikel 82.1 i dataskyddsförordningen såvitt avser registreringen av inbetalningen den 25 maj 2018. Staten medger att Anne-Marie Kagarp därför har rätt till ersättning för den kränkning av den personliga integriteten som detta har orsakat henne.

Frågan om hur skadeståndets storlek ska bestämmas

- 27 Förarbetsuttalanden om PUL och den praxis som därvid utvecklats bör vara vägledande även vid prövningen av rätten till ersättning enligt dataskyddsförordningen (se SOU 2017:39 s. 304). Det innebär att ersättning för kränkning enligt 48 § PUL respektive immateriell skada som uppkommit till följd av en överträdelse av dataskyddsförordningen får uppskattas efter skälighet mot bakgrund av samtliga omständigheter i det aktuella fallet. Vid bedömningen bör bl.a. beaktas om det har varit fråga om registrering av personuppgifter av känslig art, om det funnits risk för otillbörlig spridning av uppgifterna och om den felaktiga behandlingen fått eller kunnat få några beaktansvärda negativa konsekvenser för den registrerade (se prop. 1997/98:44 s.143 f.).
- 28 Syftet med ersättning för kränkning vid överträdelser av personuppgiftslagens regler är att den ska kompensera känslor hos den skadelidande och ge upprättelse. Högsta domstolen har slagit fast att kränkningar enligt PUL ska bestämmas utifrån en bedömning av den kränkning som typiskt sett kan anses ha uppkommit (se NJA 2013 s. 1046). Ersättningsnivån i fall som inte kan anses allvarliga bör ligga under 5 000 kr. Ersättning för kränkningar som är att bedöma som mindre allvarliga, om än inte helt obetydliga, bör normalt bestämmas till ett schablonbelopp på 3 000 kr.

- 29 Dröjsmålet med registreringen av inbetalningarna har i detta fall föranlett negativa konsekvenser för Anne-Marie Kagarp i form av felaktiga utmätningar. Skadeståndet för kränkning av Anne-Marie Kagarps personliga integritet bör därför med ledning av gällande praxis utgå med skäliga 5 000 kr.

Bevisning

Staten åberopar för närvarande inte någon bevisning.

På Justitiekanslerns vägnar

Annelie Roslund

Måns Norman